

**Archiv obce Pňovany**

**1873–1938 (1950)**

Inventář

EL NAD č.: 313

AP č.: 365

Mgr. Jitka Flanderková

Plasy 2019

## **Obsah**

### **Úvod:**

|                                                                      |   |
|----------------------------------------------------------------------|---|
| I. Vývoj původce archiválií                                          | 3 |
| II. Vývoj a dějiny archivního fondu                                  | 4 |
| III. Archivní charakteristika archivního fondu                       | 4 |
| IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu                           | 5 |
| V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky | 5 |
| Seznam použitých pramenů a literatury                                | 6 |

### **Přílohy:**

|                                                                         |   |
|-------------------------------------------------------------------------|---|
| Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk                                   | 8 |
| Příloha č. 2: Počet obyvatel a domů v obci a seznam doložených starostů | 9 |

|                          |           |
|--------------------------|-----------|
| <b>Inventární seznam</b> | <b>10</b> |
|--------------------------|-----------|

## I. Vývoj původce archiválií

**Původci archiválií archivního fondu Archiv obce Pňovany zpřístupňovaných tímto inventářem jsou: Obecní úřad Pňovany/Gemeindeamt Piwona, 1850–1945, a Místní národní výbor Pňovany, fungující v letech 1945–1990, Pňovany 1, pošta Úlice 330 03, IČO 258261.**

Pňovany (Piňovany, něm. Piwana, Piwona) leží 8,5 km severovýchodně od Stříbra v nadmořské výšce 425 metrů na stejnojmenném katastrálním uzemí o rozloze 18,42 km<sup>2</sup>. Název vsi byl patrně odvozen od staročeského substantiva peň (kláda, špalek).

První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1205, kdy benediktinský klášter v Kladrubech směnil část majetku s cisterciáckým klášterem v Plasích. Nedlouho poté jsou Pňovany uváděny pod světskou správou. V letech 1239–1242 patřily Benešovi z Pňovan, po něm je převzal jeho bratr Vavřinec. V roce 1379 byla ves rozdělena mezi Jana a Václava, potomky neznámého majitele. O tři roky později přešla do vlastnictví Viléma z Pňovan. Následnými držiteli byl k roku 1407 Roman, k roku 1420 Herek a v roce 1487 Racek z Pňovan.

Patrně již koncem 15. a začátkem 16. století získali Pňovany páni z Říčan. Poprvé jsou uvedeni v listině Ferdinanda I. z roku 1545, kdy byla ves na žádost Oldřicha z Říčan povýšena na městečko. Pňovany získaly právo pečetit zeleným voskem, užívat městský znak a provozovat řemesla. V 17. a 18. století byly Pňovany střídavě označovány jako městečko i ves, od 19. století pak výlučně jako ves. Podle Sommerovy topografie byly rozděleny k roku 1838 mezi panství Luhov–Líšťany a alodiální statek Úlice–Jezná, kterému náleželo pět domů. Luhovské panství bylo majetkem Perglerů z Perglasu. Za jejich správy byl v Pňovanech pravděpodobně v místě někdejší tvrze, na jižním břehu Tržního rybníka, postaven zámek. Na severním břehu rybníka se patrně již počátkem 18. století vytvořil židovský sídelní okrsek. Nejpočetnější byla židovská obec v roce 1793, kdy zde žilo deset rodin.<sup>1</sup> V době zrušení patrimoniální správy byly Pňovany stále rozděleny mezi panství Luhov Václava Maria Perglera, svobodného pána z Perglasu, a alodiální statek Úlice–Jezná Marie Wilhelminy Cecinkarové z Birnic.

V roce 1848 byla spolu s poddanstvím zrušena i vrchnostenská správa, která však vykonávala úřední činnost do roku 1850. Na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 ř. z. ze dne 17. března 1849 se nejnižším samosprávním článkem staly místní obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada.

V novém územněsprávním členění připadla místní obec Pňovany do soudního okresu Stříbro pod Okresním hejtmánstvím v Plzni v Plzeňském kraji. Na katastrálním území obce se nacházela přidělená místa Český mlýn (Böhmischmühle), Beránčí Dvůr (Hammelhof), Nový Dvůr (Neuhof), mlýn Velečka (Welletschkamühle) a Wolfshäuseln. Ke konci 20. století je uváděna ještě cihelna (Ziegelhaus) a Ovčín (Schafhütte). Poštovním úřadem náležely Pňovany do Úlic, farním úřadem do Jezné, kam také docházely děti do německé obecní školy. Dvoutřídní německá škola v Pňovanech byla zřízena k roku 1894.

Podle tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení (č. 170/1849 ř. z.), i podle obecního zřízení a řádu volebního pro Čechy (č. 7/1864 z. z.) byly v obci ustaveny dva orgány – obecní výbor a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty a alespoň dvou radních. Z dochovaných

---

<sup>1</sup> Součástí židovského okrsku byla i původně dřevěná synagoga, která byla v polovině 19. století nahrazena novou klasicistní stavbou.

písemností jsou známa pouze jména některých starostů a členů obecního výboru. V roce 1912 je v čele obce uváděn Josef Renk a v roce 1913 Johann Dürr.

V roce 1919 bylo v Pňovanech zvoleno na základě novelizovaných ustanovení o volebním řádu a obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.) obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Při Obecním úřadu v Pňovanech byla pravděpodobně ustavena finanční komise (povinná podle § 9 zákona č. 329/1921 Sb.), Dochovaly se informace o činnosti stavební komise. Svě zástupce mělo v obecních orgánech i české obyvatelstvo. Václav Tyr uvádí pro rok 1929 v patnáctičlenném zastupitelstvu účast čtyř Čechů.<sup>2</sup>

Vývoj vsi byl v roce 1919 poznamenán rozsáhlým požárem, který zničil její jádro. Na jeho obnově se začalo pracovat ještě v témže roce, což dokládají dochované stavební plány.

Po uzavření Mnichovské dohody v roce 1938 se Pňovany staly součástí Říšské župy Sudety. Obec náležela do obvodu vládního prezidenta v Chebu se sídlem v Karlových Varech a patřila do působnosti landráta ve Stříbře. Nařízením ze dne 10. listopadu 1938 s platností od 20. listopadu 1938 bylo na sudetoněmeckém území zavedeno německé obecní zřízení (Deutsche Gemeindeordnung ze dne 30. ledna 1935). Do té doby zůstávalo v platnosti dosavadní československé obecní zřízení. Podrobnější instrukce k zavedení německého obecního zřízení na sudetoněmeckém území vydal dne 22. listopadu 1939 zvláštním oběžníkem říšský ministr vnitra. V roce 1939 je ve funkci starosty uváděn Johann Gubik.

Činnost obecního úřadu byla ukončena na základě vládního nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů, ustavením místního národního výboru.

## **II. Vývoj a dějiny archivního fondu**

Z dochovaných písemností nelze určit, kde a jakým způsobem byly ukládány. Dne 21. listopadu 1953 byla na Místním národním výboru v Pňovanech provedena odborná archivní prohlídka a výběr archiválií. Pravděpodobně ještě téhož roku byly písemnosti převzaty do trvalé archivní úschovy Okresního archivu ve Stříbře.

Po územněsprávní reformě (zákon č. 36/1960 Sb.) byly archiválie 25. října 1963 delimitovány z Okresního archivu Tachov se sídlem ve Stříbře do Okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích (př. č. 241).

## **III. Archivní charakteristika archivního fondu**

Pořádání a inventarizace archivního fondu proběhly na základě vyhlášky č. 645/2004 Sb., Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (č. j. SOAP/006-0767/2010) včetně dodatku platného od 15. července 2014 (č. j. SOAP/006-1300/2014) a Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017). Přihlédnuto bylo rovněž k Metodickému návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, kterým se vydávají nová základní pravidla pro zpracování archiválií.

---

<sup>2</sup> Po válce se v obci zvýšil počet českých obyvatel. Jednalo se především o zaměstnance velkostatkáře Macenauera. V roce 1919 byla v Pňovanech zřízena česká škola. Do této doby docházely české děti do matiční školy v Sulislavi, zřízené 1. září 1883. Sulislavskou školu navštěvovali žáci ze Sulislavi, Úlic, Pňovan a Vlkyše. Pňovanská česká škola byla v roce 1923 rozšířena na dvoutřídní, o 5 let později byla zprovozněna i mateřská škola.

V roce 1995 byl fond AO Pňovany vyčleněn z fondu MNV Pňovany. Při generální inventuře 2012–2013 došlo ke změně ve skladbě evidenčních jednotek, zpřesnění časového rozsahu a metráže. Během současné inventarizace byl upřesněn počet a skladba evidenčních jednotek a časový rozsah. Archivní fond AO Pňovany 1873–1938 (1950) obsahuje 1 úřední knihu, 1 karton spisů a 17 technických výkresů o celkovém rozsahu 0,11 bm. Vnitřní skartace nebyla provedena.

Vzhledem k neúplnému dochování archivního fondu a absenci spisového plánu bylo při pořádání použito umělé pořádací schéma, uvedené v příloze č. 1 Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017). Fond byl rozdělen na I. Úřední knihy, II. Spisový materiál, III. Účetní materiál a IV. Technické výkresy.

Posteriora v knize inv. č. 1 tvoří zápisy místního národního výboru. V případě technického výkresu inv. č. 10 byla datace určena odhadem. Archiválie jsou psané německy a česky. Stav dochování fondu je torzovitý. V době zpracování fondu byly písemnosti mírně poškozeny prachem. Restaurátorský ani konzervátorský zásah není nutný.

#### **IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu**

Archivní fond Archiv obce Pňovany poskytuje minimální informace o činnosti obecní samosprávy. Stavební vývoj obce, především v meziválečných letech, lze sledovat v dochovaných stavebních spisech a plánech domů, hospodářských a průmyslových objektů (inv. č. 3–7, 9–13).

#### **V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky**

Archivní fond Archiv obce Pňovany 1873–1938 (1950) uspořádala a inventář sepsala v červenci 2018 Mgr. Jitka Flanderková. Čistopis archivní pomůcky zpracovala v lednu 2019 Mgr. Jitka Flanderková ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 14. 1. 2019

Mgr. Jitka Flanderková

## Seznam použitých pramenů a literatury

### I. Prameny

#### Tištěné prameny

*Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland.* Haida, 1939.

*Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich,* 1849.

*Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich,* 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

*Sbírka zákonů a nařízení státu československého,* 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

*Sbírka zákonů a nařízení státu československého,* 1945 (částka 3., 5. 5.).

*Seznam míst v Království českém.* Praha, 1872.

*Seznam míst v Království českém.* Praha, 1886.

*Seznam míst v Království českém.* Praha, 1893.

*Seznam míst v Království českém.* Praha, 1907.

*Seznam míst v Království českém.* Praha, 1913.

*Statistický lexikon obcí v Čechách.* Praha, 1924.

*Statistický lexikon obcí v Zemi české.* Praha, 1934.

*Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen.* Prag, 1861.

*Zákony a nařízení pro Království české,* 1864 (částka 2., 16. 4.).

*Zevrubný popis rozdělení země Království českého.* Praha, 1854.

### II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. *Severní Plzeňsko II. Historicko-turistický průvodce* č. 7. Nakladatelství Českého lesa : Domažlice, Plzeň, 1997.

ČERVENKA, Vladimír. *Velkostatek Luhov-Líšňany (1639)1642 – 1933 : inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka]. Státní oblastní archiv v Plzni, Klášter, 2019.

DUNDERA, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský.* Praha, 1845.

EDL, Jan. *Přehled změn v územní reorganizaci politické správy v letech 1928–1948. Paginae historiae. Sborník Národního archivu,* Praha : Národní archiv, 2006, č. 14, s. 485–545.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005

CHYTIL, Alois. *Chytilův místopis Československé republiky*. Praha, 1930.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník Království českého*. Praha, 1895.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezku. 5. díl – Par–Pra*. Nakladatelství Libri : Praha, 2002.

PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. III. díl – M–Ř*. Česká akademie věd a umění : Praha, 1951.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt von Johann Gottfried Sommer, Ehrenmitglied der Gesellschaft des vaterländischen Museums. Sechster Band. Pilsner Kreis*. Prag, 1838.

VRBATA, Jaroslav. *Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938–1945. Sborník archivních prací*, Praha : Archivní správa ministerstva vnitra v nakladatelství Orbis, 1962, roč. 7, č. 2, s. 45–87.

## Seznam použitých zkratk

|                |                                              |
|----------------|----------------------------------------------|
| AO             | archiv obce                                  |
| AP             | archivní pomůcka                             |
| bm             | běžný metr                                   |
| EL NAD         | evidenční list Národního archivního dědictví |
| evid. jedn. č. | evidenční jednotka číslo                     |
| inv. č.        | inventární číslo                             |
| kar            | karton                                       |
| k. ú.          | katastrální území                            |
| MNV            | místní národní výbor                         |
| př. č.         | přírůstkové číslo                            |
| ř. z.          | říšský zákoník                               |
| Sb.            | Sbírka zákonů a nařízení                     |
| tvý            | technický výkres                             |
| ukn            | úřední kniha                                 |
| z. z.          | zemský zákoník                               |

### Počet obyvatel a domů

| Rok  | Počet obyvatel                | Počet domů |
|------|-------------------------------|------------|
| 1850 | 538                           | neuvedeno  |
| 1869 | 515                           | 73         |
| 1880 | 545                           | 87         |
| 1890 | 568                           | 87         |
| 1900 | 610                           | 93         |
| 1910 | 671<br>(129 Čechů, 537 Němců) | 100        |
| 1921 | 664<br>(144 Čechů, 516 Němců) | 104        |
| 1930 | 691<br>(189 Čechů, 500 Němců) | 119        |

### Seznam doložených starostů

|                 |            |
|-----------------|------------|
| Josef Renk      | 1912       |
| Johann Dürr     | 1913       |
| Johann Gubik    | 1919–1936  |
| Wenzl Pilwousek | 1936       |
| Josef Wurm      | 1937, 1938 |
| Johann Gubik    | 1939       |

## **Inventární seznam**

| Inv. č. | Obsah | Časový rozsah | Evid. jedn. č. |
|---------|-------|---------------|----------------|
|---------|-------|---------------|----------------|

## **I. Úřední knihy**

|   |                  |                  |       |
|---|------------------|------------------|-------|
| 1 | Trestní rejstřík | 1873–1938 (1950) | ukn 1 |
|---|------------------|------------------|-------|

## **II. Spisový materiál**

### **Spisy**

|   |                                                                                                                                      |           |       |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|-------|
| 2 | Domovská příslušnost<br>(dotaz na domovskou příslušnost Alfreda Kolmera<br>v Pňovanech)                                              | 1904      | kar 1 |
| 3 | Protokol k opravě cesty                                                                                                              | 1900–1906 | kar 1 |
| 4 | Stavební spisy a plány domů a hospodářských<br>budov<br>– řazeny chronologicky 1912–1937<br>– řazeny podle čísel popisných 1924–1938 | 1912–1938 | kar 1 |
| 5 | Stavební spisy a plány průmyslových objektů na<br>k. ú. Pňovany                                                                      | 1920–1936 | kar 1 |
| 6 | Příjezdová silnice k zemské hydrocentrále<br>– knihovní pořádek                                                                      | 1920–1938 | kar 1 |
| 7 | Spisy a plány vodárny v Pňovanech                                                                                                    | 1935      | kar 1 |

## **III. Účetní materiál**

### **Účetní spisy**

|   |                |      |       |
|---|----------------|------|-------|
| 8 | Účetní závěrka | 1933 | kar 1 |
|---|----------------|------|-------|

## **IV. Technické výkresy**

|   |                                                                                                                              |           |          |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|----------|
| 9 | Stavební plány domů a hospodářských budov<br>v obci<br>– řazeny chronologicky 1902–1932<br>– čp. 21, 39, 102, 103, 1926–1936 | 1902–1936 | tvý 1–13 |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|----------|

| Inv. č. | Obsah                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Časový rozsah | Evid. jedn. č. |
|---------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|----------------|
| 10      | Stavební plán komína při cihlářské peci na pálení<br>cihel pro velkostatek pana Macenauera<br>v Pňovanech<br>Jakub Knopf, Klenč, 1 : 100, kolorovaný originál,<br>papír, 21 x 33,5 cm                                                                                                                                                                                                                                                              | [1919]–[1929] | tvý 14         |
| 11      | Stavební plán vypalovací pece<br>Plan zum Umbaue eines Feldofens zu einem<br>Reformfeldofen mit Ringofenbefeuerung für Herrn<br>Gutsbesitzer Macenauer. In Pivana<br>Josef Rubik, Bezvěrov, měřítko neuvedeno,<br>kolorovaný originál, papír, 73 x 46,5 cm                                                                                                                                                                                         | 1924          | tvý 15         |
| 12      | Stavební plán transformační stanice<br>Normale Trans. Station (Durchgangs Station)<br>Elektrizitätsverband der nördlichen<br>Böhmerwaldbezirke Ges. m. b. H. in Tachau,<br>Tachov, 1 : 50, tisk, papír, 41 x 41 cm                                                                                                                                                                                                                                 | 1925          | tvý 16         |
| 13      | Rekonstrukce úseku veřejné cesty Pňovany – Jezná<br>Rekonstruktion einer Teilstrecke des öffentlichen<br>Weges : Piwana – Gesna<br>Vermessungskanzlei Geom. Rudolf Reischl,<br>Touškov, 3 listy<br>1. Situations-Skizze, 1 : 500, kolorovaný originál,<br>papír na plátně, 167 x 34 cm<br>2. Längen-Profil, 1 : 1000, 1 : 100, kolorovaný<br>originál, papír na plátně, 104 x 32 cm<br>3. Quer-Profile, kolorovaný originál, papír, 104 x<br>34 cm | 1937          | tvý 17         |

|                               |                                                                   |
|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| Název archivní pomůcky:       | Archiv obce Pňovany                                               |
| Značka archivního fondu:      | AO Pňovany                                                        |
| Časové rozmezí:               | 1873–1938 (1950)                                                  |
| Počet evidenčních jednotek:   | 19 (1 úřední kniha, 1 karton spisů, 17 technických výkresů)       |
| Počet inventárních jednotek:  | 13                                                                |
| Rozsah v bm:                  | 0,11                                                              |
| Stav ke dni:                  | 14. 1. 2019                                                       |
| Zpracovatel archivního fondu: | Mgr. Jitka Flanderková                                            |
| Zpracovatel archivní pomůcky: | Mgr. Jitka Flanderková                                            |
| Počet stran:                  | 13                                                                |
| Počet exemplářů:              | 4                                                                 |
| Schválila:                    | Mgr. Martina Matušková<br>dne 14. 1. 2019 – č. j. SOAP/60-19/2019 |